

ELŻBIETA ZWOLIŃSKA

UNIwersytet Warszawski

MIKOŁAJ Z CHRZANOWA – *ADDENDA*

Muzykolodzy z wdzięcznością przyjmują włączanie się historyków do badań kultury muzycznej minionych stuleci. Opublikowane w pierwszym numerze tego rocznika *Muzyki* wyniki źródłowych studiów Doroty Żurek nad biografią wawelskiego organisty¹ stanowią nie tylko cenny materiał do wykorzystania w publikacjach, ale zapewne spełnią też rolę zachęty do dalszych badań tematu. Mikołaj z Chrzanowa wydaje się w obrazie muzyki staropolskiej postacią z jednej strony przecenioną (wszak pozostał po nim tylko jeden ślad muzyczny), a z drugiej – niedocenioną jako muzyk powiązany z Wawelem, świadek i uczestnik ważnych wydarzeń w tym środowisku. Kreszę zatem poniżej kilka uwag i uzupełnień, inspirowanych lekturą artykułu.

1) Interesująca sprawa dualizmu nazwisk Mikołaja: *Gądek/Ganthkowicz – Bętkowski* zapewne pozostanie w polu uwagi badaczy aż do momentu pozyskania źródła, które pozwoliłoby wyjaśnić precyzyjnie przyczynę pojawienia się drugiego z tych nazwisk w pewnej fazie biografii muzyka. Pierwsze miano nie wymaga komentarza jako nazwisko przejęte po ojcu (również Mikołaju Gądku, forma „Ganthkowicz” to patronimium), ale warto zwrócić uwagę, że należy ono do gatunku tzw. odapelatywnych nazw osobowych i występuje w słownikach nazwisk staropolskich z wyjaśnieniem „gądek lub gędek grający na instrumencie”². W tym kontekście może pojawić się domniemanie, że muzyczny uzus nie był w jakimś zakresie obcy ojcu wawelskiego organisty.

2) 5 III 1518 r. kapituła powołała Mikołaja jednogłośnie na stanowisko określone jako „organum cum psalteria”³, co świadczy o włączeniu go w krąg katedralnego ko-

1 Dorota Żurek, „Mikołaj z Chrzanowa. Nowe ustalenia w sprawie losów organisty i kompozytora”, *Muzyka* 63 (2018) nr 1, s. 75–86.

2 *Słownik etymologiczno-motywacyjny staropolskich nazw osobowych*, cz. 1, *Odapelatywne nazwy osobowe*, opr. Aleksandra Cieślakowa, Kraków 2000, s. 72: „Gądek//Gędek: gądek lub gędek grający na instrumencie [...] Gędziec”; tam odesłania do innych słowników staropolszczyzny.

3 Adolf Chybiński, „Mikołaj z Chrzanowa. Przyczynek do historii muzyki krakowskiej w XVI wieku”, *Przegląd Muzyczny* 1 (1925) nr 20, s. 1–5, nr 21, s. 1–5 (tu: nr 20, s. 4). Później autor ten z niewiadomych przyczyn wskazał datę późniejszą (1530 r.) dla rozpoczęcia przez Mikołaja działalności na Wawelu (Adolf Chybiński, *Słownik muzyków dawnej Polski do roku 1800*, Kraków 1949, s. 16), co powtórzono

legium psalterzystów, działających tu od końca XIV w. na mocy królewskiej fundacji Jadwigi Andegaweńskiej i Władysława Jagiełły. Ulokowanie organisty w tym gronie duchownych potwierdzone jest też w inwentarzu katedry z 1563 r. („psalteristae autem praedicti sunt numero sedecem, incluso organista, qui unius personam repraesentat”⁴). Do zadań psalterzystów, poza śpiewem psalmów „in choro”, należało też sprawowanie mszy przy ołtarzu św. Krzysztofa (usytuowanym przy nagrobku Władysława Jagiełły, a ufundowanym przez królową Jadwigę) oraz w kaplicy św. apostołów Piotra i Pawła⁵. Psalterię (połączoną z prawem do mieszkania w domu psalterzystów) nadawano już poprzednikom Mikołaja i prawdopodobnie była to nie tylko „gratia specialis”⁶, ale i wyznacznik udziału organów w liturgii⁷. Na pewno odbywało się to z wykorzystaniem techniki *alternatim*, czego zresztą pewnym sygnałem może być jedno ze źródłowych określeń Mikołaja – „coraula”, czyli muzyk towarzyszący chórowi śpiewaków⁸. Niewykluczone zatem, że w dokumentach dotyczących psalterzystów mogą być jakieś informacje pozwalające poszerzyć skromną obecnie wiedzę o zakresie obowiązków organisty katedralnego i o jego aktywności w kształtowaniu muzycznej oprawy liturgii w tym okresie. W 1538 r. przydzielono Mikołajowi

w haśle „Organiści” w *Słowniku muzyków polskich*, red. Józef M. Chomiński, t. 2, Kraków 1967, s. 91 (nie bacząc, że w pierwszym tomie tej pozycji w haśle „Mikołaj z Chrzanowa” podana jest data 5 I 1518 r., zob.: *ibid.*, t. 1, Kraków 1964, s. 85).

- 4 *Inwentarz katedry wawelskiej z roku 1563*, opr. Adam Bochnak, Kraków 1979 (= Źródła do dziejów Wawelu 10), s. 144 (w źródle f. 106r).
- 5 *Ibid.*, s. 144–145 (w źródle f. 106r).
- 6 Zob.: A. Chybiński, „Mikołaj z Chrzanowa”, op. cit., nr 20, s. 4. Psalterię przyznawano dożywotnio (bez przewiny organisty nie można było jej odebrać) i w zamian oczekiwano skłonności do cnót i pilności w służbie (*ibid.*).
- 7 Jerzy Gołos przypuszcza, że instrument znajdował się wówczas w przestrzeni chóru (przed prezbiterium) na dwóch ścianach bocznych, jak jest to odwzorowane na miniaturze z pontyfikału Erazma Ciołka przedstawiającej ceremonię koronacji króla, zob.: Jerzy Gołos, „Najstarsze polskie źródła ikonograficzne do historii organów”, *Ruch Muzyczny* 29 (1985) nr 16, s. 23–24. Ze źródeł wynika jednak, że tam znajdowały się organy „mniejsze”, natomiast instrument „większy” usytuowany był nad środkową arkadą północnej strony nawy głównej, zob.: Jerzy Szablowski, „Nieznane i mało znane plany katedry wawelskiej z w. XVIII (ich znaczenie dla dziejów Wawelu i topografii zabytku)”, *Studia do dziejów Wawelu* 5 (1991), s. 394 (autor podaje, że o tym instrumencie jest już wzmianka w *Liber beneficiorum* Jana Długosza). Taka lokalizacja wskazana jest też w sporządzonym w 1563 r. inwentarzu katedry, gdzie stojące po tej stronie nawy ołtarze św. Marcina i św. Bartłomieja opisane są jako „sub organa situm”, zob.: *Inwentarz katedry wawelskiej*, op. cit., s. 248, 250 (w źródle f. 168v, 169v). W katedrze były jeszcze organy w kaplicy pod wezwaniem Narodzenia Najświętszej Marii Panny, w której liturgię sprawowało kolegium mansjonarzy, zob.: Jerzy Rajman, „Organ w katedrze krakowskiej i ich budowniczy (do XVI w.)”, w: *Katedra krakowska w Średniowieczu. Materiały Sesji Oddziału Krakowskiego Stowarzyszenia Historyków Sztuki kwiecień 1994*, red. Joanna Daranowska-Lukaszewska, Kazimierz Kuczman, Kraków 1996, s. 175; Krzysztof Czyżewski, „Katedra krakowska jako kościół królewski. Wybrane zagadnienia”, w: *Klejnot w koronie. 650-lecie konsekracji katedry krakowskiej*, red. Jacek Urban, Ewelina Zych, Kraków 2017 (= Biblioteka Kapitulna na Wawelu 10), s. 193–194.
- 8 To ładny przykład antykizacji pojęcia w stylu humanizmu renesansowego (w aktach pojawia się też określenie „hydraulis”). A. Chybiński, „Mikołaj z Chrzanowa”, op. cit., nr 20, s. 5; Wacław Urban, „Notatki źródłowe o muzykach polskich w XVI wieku”, *Muzyka* 32 (1987) nr 1, s. 60. Zob. też: John G. Landels, *Muzyka starożytnej Grecji i Rzymu*, przekł. Maciej Kaziński, Kraków 2003, s. 231.

pomocnika⁹, ale o zakresie tej pomocy – jak dotychczas – nic nie wiadomo, może jakiś jej ślad jeszcze się odnajdzie w dokumentach po katedralnych kolegiach.

3) Na krótki komentarz zasługuje uwypuklony w artykule wątek trudnej sytuacji finansowej Mikołaja, sygnalizowany już przez Chybińskiego¹⁰ i uzupełniony przez Urbana informacjami o wspieraniu zasłużonego organisty w naturze wobec braku środków pieniężnych na jego potrzeby¹¹. W tamtych czasach problemów z otrzymywaniem wynagrodzenia doświadczali też inni muzycy, np. w 1480 r. organista z kościoła Mariackiego – też Mikołaj – zaległych wypłat dochodził w sądzie¹², a i muzykom królewskim płacono niekiedy z opóźnieniem¹³. Warunki służby Mikołaja (według ustaleń z 1526 r.) na tle płac np. organistów w kościele Mariackim nie wypadają źle – od kapituły dostawał on 4 marki (grzywny) kwartalnie na mieszkanie (czyli w skali rocznej 16 marek) i miał otrzymywać tzw. strawne ze stołu biskupiego w wysokości 10 marek (grzywien) rocznie¹⁴; w przeliczeniu na floreny było to odpowiednio 25 florenów i 18 groszy plus 16 florenów. Dla porównania: wynagrodzenie roczne organisty mariackiego wynosiło w roku 1510 dwanaście florenów, a w trzy dekady później dwadzieścia florenów (w tym dwanaście na utrzymanie i osiem na mieszkanie)¹⁵. Warto podkreślić, że kapituła udzielała Mikołajowi też okolicznościowego wsparcia, jak dwukrotnie przyznane fundusze na odbudowę jego domu po pożarze (o czym mowa w artykule Doroty Żurek¹⁶) czy w 1531 r. na leczenie¹⁷; zapewne otrzymywał też od niej zwyczajową noworoczną kolędę¹⁸. Wysyłała też mediatorów do kolejnych biskupów, gdy wypłaty przyznanego mu wcześniej strawnego były wstrzymywane¹⁹ (a co mogło być głównym powodem jego materialnych kłopotów).

4) Określenie „organista zamkowy” (*castrensis*) wydaje się nam mało precyzyjne, być może było ono pewnym uproszczeniem na użytek kancelarystów prowadzących księgi (wskazanie świątyni wymagałoby podania jej pełnej nazwy). Domniemanie, że taki zwrot mógł odnosić się też do organisty z dworu królewskiego, jest o tyle nietrafne, że w owym czasie muzyk pozostający w służbie monarchy był zwykle określany

9 Podobno wcześniej, w 1523 r. miał ucznia, zob.: J. Rajman, op. cit., s. 176.

10 A. Chybiński, „Mikołaj z Chrzanowa”, op. cit., passim.

11 W. Urban, op. cit., s. 60.

12 Bolesław Przybyszewski, *Krakowskie środowisko artystyczne czasów Wita Stwosza*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1990 (= Cracovia artificum. Supplementa [3]), s. 183.

13 Elżbieta Głuszcz-Zwolińska, *Muzyka nadworna ostatnich Jagiellonów*, Kraków 1988, s. 47–48.

14 A. Chybiński, „Mikołaj z Chrzanowa” op. cit., nr 20, s. 4. Floren miał wartość rozrachunkową 30 groszy, marka – 48 groszy.

15 Zob. artykuł niżej podpisanej „Pytania o muzykę w kościele Mariackim w Krakowie w pierwszej połowie XVI stulecia i o postać Jana z Lublina” w niniejszym numerze *Muzyki*.

16 D. Żurek, op. cit., s. 81.

17 A. Chybiński, „Mikołaj z Chrzanowa”, op. cit., nr 20, s. 4.

18 Taka informacja jest w jednej z zapisek opublikowanych przez Wacława Urbana (op. cit., s. 60).

19 Chodzi o Piotra Gamrata, Samuela Maciejowskiego i Andrzeja Zebrzydowskiego, zob.: A. Chybiński, „Mikołaj z Chrzanowa”, op. cit., nr 20, s. 4).

jako „musicus regius”, „musicus SMR” (Sacrae Maiestatis Regiae)²⁰. Podległy kapitulę Mikołaj z Chrzanowa takiego tytułu nie posiadał, ale jego kontakty z dworem były oczywiste i znajdują potwierdzenie w aktach Archiwum Skarbu Koronnego (a są to sprawy dużo ciekawsze od przytaczanej od lat za Tomkowiczem jednostkowej wiadomości o grze Mikołaja przed królem w 1546 r.). Pisałam o nich niegdyś w książce o muzyce nadwornej Jagiellonów i podałam adresy odpowiednich notatek źródłowych²¹; poniżej przedstawiam je dokładniej, ponieważ nie tylko uzupełniają kwestię dochodów muzyka, ale dotyczą jego aktywności zawodowej. Również w rachunkach dworskich jest on określany jako „organista castrensis” (lub „organista castri Crac.”), ale w jednej z notatek – sporządzonej po polsku – opis jest precyzyjny: „Mikollaiowi organiscie w koscielle na Zamku Crac.” (zob. niżej). W większości wpisów podane jest imię organisty, a w kilku, gdzie imienia brak, możemy z uwagi na datę przyjąć, że dotyczą tej postaci. Wynagrodzenie z królewskiej szkatuły Mikołaj otrzymywał za udział w ważnych nabożeństwach w katedrze (m.in. koronacji królowej Barbary, mszy dziękczynnych odprawianych po powrocie króla z sejmu w Piotrkowie), za grę w zamkowych komnatach i jako zwyczajową doroczną kolędę.

Wyплаты za grę podczas uroczystych nabożeństw w katedrze²².

Wpisy imienne:

1548, w marcu – 2 floreny „do ręki” za grę podczas mszy wotywniej nazajutrz po powrocie króla do Krakowa („Nicolao organiste Castrensi Die Dominico oculi [...] in crastino adventus MR Cracoviam in votiva mißa organi tangenti dati eidem in manus ff 2”), AGAD ASK RK²³ 149a, f. 39v;

1549, 17 lutego – 2 floreny za grę podczas mszy wotywniej („Nicolao organistae Castri Cracoviensi [...] organis in votiva Missa M.R. dati ff 2”), AGAD ASK RK 145, f. 35v;

1549 – wpis w innym tomie dotyczący tej samej sprawy – gry podczas wysłuchanej przez króla mszy wotywniej po jego powrocie do Krakowa z Piotrkowa („Nicolao Organiste Castrensi Tangenti sive modulandi In organis auscultante MR missa votiva in [...] Piotrc Crac ff 2”), AGAD ASK RK 152, f. 105r;

20 Np. Marcin z Jędrzejowa, „organista Templi S. Mariae”, odkąd podjął równoległe w 1552 r. służbę na dworze Zygmunta Augusta, w dokumentach fary był określany jako „Sacrae Mtis Regiae Servitor et Musicus”, zob.: Elżbieta Zwolińska, „O Marcinie Andreopolicie – organistrzu i muzyku w służbie Zygmunta Augusta”, w: *Muzykolog wobec świadectw źródłowych i dokumentów. Księga pamiątkowa ofiarowana Profesorowi Piotrowi Poźniakowi w 70. rocznicę urodzin*, red. Zofia Fabiańska et al., Kraków 2009, s. 143 (il. X).

21 E. Głuszcz-Zwolińska, op. cit., s. 64, 129.

22 Podane daty źródłowe dotyczą terminów wypłat lub wpisu do ksiąg rachunkowych, a nie samych wydarzeń.

23 Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, zespół Archiwum Skarbu Koronnego, dział Rachunki Królewskie.

- 1550, w marcu – 12 florenów za grę podczas nabożeństw mszalnych w intencji królowej („Nicolao organiste Castrensi Pro missae ad usum R[egina]lis Mtis ff 12”), AGAD ASK RK 157, f. 25v;
- 1550, w maju – 2 floreny za grę podczas mszy wotywniej („Nicolao organiste Castrensi modulanti in organo Ludente Sua Mte votive sacrum in Ecclesia Cathedrali Arcis Crac ff 2”), AGAD ASK RK 157, f. 36v;
- 1550, 3 sierpnia – 1 floren za grę na organach podczas śpiewu *Te Deum laudamus* po przybyciu króla z Piotrkowa do Krakowa („Nicolao organiste Castrensi Ludenti in organo circa Decantacionem Te Deum Laudamus post Adventum Sacre Mtis Regie a Piotrcovia Cracoviam dati f. 1”), AGAD ASK RK 156, f. 68r;
- 1550, 23 grudnia – 2 floreny za grę podczas mszy koronacyjnej królowej [Barbary]²⁴ oraz *Te Deum laudamus* po hołdzie księcia Prus („Nicolao organiste castrensi [...] eoquidem circa missa Coronacionis Mtis R[egina]lis Et te deum laudamus post omagia Ducis Prussie tangebat dati ff 2”), AGAD ASK RK 156, f. 91v–92r;
- 1553, w lutym – 2 floreny za grę podczas mszy wotywniej i *Te Deum laudamus* („Nicolao organiste Castri Crac. Missam votivam et Te deum laudamus in organis tangenti dati ff 2”), AGAD ASK RK 170, f. 36r;
- 1553, w maju – 2 floreny za grę podczas mszy wotywniej po chorobie króla („Nicolao organiste Castrensi Sac. M. R. in ecclesia prima die post egritudine existens votivam missam organisari ff 2”), AGAD ASK RK 170, f. 46r;
- 1553, we wrześniu? – 8 florenów wypłaconych z postanowienia króla za grę podczas czterech mszy wotywnych („Nicolao organiste Castrensi Pro votivis 4 per eum organa tangenti ad placitum Suarum Mtum dati ff 8”), AGAD ASK RK 170, f. 57v;
- 1559, 4 kwietnia – „Die 4. Mikollaiowi organiscie w koscielle na Zamku Crac przy mszy votivie na organach grającemu na przyjeździe iego kro[lewskiej] m. do Crac. z seymu Piotrkowskiego Z roskazania iego kro[lewskiej] m. dati ff 2”, AGAD ASK RK 161, f. 36v;
- 1559?, w kwietniu – wpis w innym tomie prawdopodobnie dotyczący tej samej sprawy, co wyżej („Nico[lao] Organiste castrensi pro votiva missa ff 2”), AGAD ASK RK 184, f. 192r.

Wpisy bez imienia:

- 1542 – wpis słabo czytelny co do tytułu i wysokości wypłaty, na początku wyrażne słowo „Organista”, AGAD ASK RK 106, f. 63r;

24 Koronacja odbyła się 7 grudnia.

1544, 5 czerwca – 15 groszy ($\frac{1}{2}$ florena) za grę podczas mszy śpiewanej przez wikariuszy („Vicariis Ecclesiae pro cantando Missa [...] Organistae ff o/15”), Biblioteka Kórnicka PAN, sygn. 246, f. 34r²⁵;

1558, 7 listopada – 2 floreny za grę podczas mszy śpiewanej przez wikariuszy („[...] Vicariis votiva missa S.M.R. cantan[tis] pro officio [...] Organiste eandem missa organis decantandi dati ff.2”), AGAD ASK RK 182, f. 6v.

Wypłaty za grę na dworze królewskim.

Wpis imienny:

1546 – 1 floren za grę na instrumencie klawiszowym w obecności króla („Nicolao organiste castrensi 11 Octobris ludenti coram Sac. Mte Regia in instrumento musico ff 1”), AGAD ASK RK 138, f. 67v.

Wpis bez imienia:

1531, we wrześniu lub październiku (w niedzielę po dniu św. Michała) – 2 floreny za grę na instrumentach po obiedzie króla wypłacone z jego polecenia („Organario Castri Crac[oviensi] It[em] eadem die D[omi]nica post festum Scti Michaelis eide[m] infra Prandium Mtis Regie ad eandem cum Instrumentis Musices iussu Mtis Regie dedi ff 2”), AGAD ASK RK 67, f. 33v.

Wypłaty kolędy²⁶.

Wpisy imienne:

1544 – 3 floreny („Nicolao organiste castrensi ff 3”), AGAD ASK RK 117, f. 40r;

1545 – 2 floreny („Nicolao castrensi organiste ff 2”), AGAD ASK RK 131, f. 33r;

1549 – 2 floreny („Nicolao organiste Castren ff 2”), AGAD ASK RK 152, f. 145v;

1550 – 2 floreny („Nicolao organiste ff 2”), AGAD ASK RK 156, f. 99v.

Wpisy bez imienia:

1532 – 2 floreny („Item organiste Castrensi ff 2”), AGAD ASK RK 75, f. 58r;

1535 – 2 floreny („Organiste Castrensi ff 2”), AGAD ASK RK 81, f. 44r;

1536 – 2 floreny („Organiste Castrensi ff 2”), AGAD ASK RK 91, f. 21v;

1539 – 2 floreny („Organiste Castrensi ff 2”), AGAD ASK RK 94, f. 33r²⁷;

1546 – 2 floreny („organiste castrensi ff 2”), AGAD ASK RK 138, f. 72v.

25 Podają za: Adam Chmiel, *Rachunki dworu królewskiego 1544–1567*, Kraków 1911 (= Źródła do historii sztuki i cywilizacji w Polsce 1), s. 191.

26 Przykładowe nazwy źródłowe takich gratyfikacji: „Solutio strenae familie Curie Sacre Mtis Regie iuxta consuetudinem pro festo Nativitatis dni” (AGAD ASK RK 99, f. 38v), „Expeditio Colende festo Sancti Stephani” (AGAD ASK RK 131, f. 33r). Dla porównania wysokość kwot dla innych obdarowywanych spoza dworu: w 1539 r. „cantori castrensi” i „tubicinis turris Sanctae Mariae in Circulo” dano po $\frac{1}{2}$ flor. (AGAD ASK RK 99, f. 38v), a w 1544 r. kolegium rorantystów otrzymało 6 flor. (AGAD ASK RK 117, f. 40r).

27 Wypłata kolędy tego roku odnotowana jest też w innych tomach rachunków: AGAD ASK RK 95, f. 30v; 96, f. 31r; 98, f. 30r; 99, f. 38v.

Wiadomo ponadto, że Mikołaj otrzymał królewską kołędę w 1554 r., przekazaną mu 5 stycznia pod nieobecność króla przez kapitułę²⁸. Warto może też wspomnieć o podanej przez Chybińskiego wzmiance o kontaktach Mikołaja z królewską kapelą rorantystów, mianowicie o odnotowanej w roranckiej księdze rachunkowej jego grze w 1548 r. podczas nabożeństwa w święto Zwiastowania NMP i w 1553 r. mszy roratniej w dniu św. Barbary; rorantyci wypłacili mu każdorazowo 12 groszy²⁹.

5) W artykule wspomniano o jednym ze źródeł cytowanych przez Chybińskiego, które może warto przypomnieć z uwagi na jego znaczenie dla instrumentologów – chodzi o sporządzony przez Mikołaja w 1547 r. wykaz korektur, jakim należy poddać organy katedralne³⁰. Tę napisaną po polsku unikatową notatkę omówił niedawno we fragmentach Jerzy Rajman³¹, może warto przypomnieć ją też muzykologom jako źródło przybliżające nam wyobrażenie o instrumencie użytym przez Mikołaja³². Zatem zamykam nią me uwagi, zamieszczając odczyt źródła z publikacji Chybińskiego z zachowaniem pisowni oryginału.

Naprzód miechi nowe piencz na manual a czterzi na pedal mają bicz. Stholiecz nowy myechom y komora. Item trąmbi wssistki wibracz y wichendozicz s prochu, a które szie połamali oprawicz. Item liadę oprawicz, abi ieden gloss drugiemu nie ukradał, abi też nie chwitało. Trakturę nową zwieszcz abi bilo pobitnei gracz. Claviatura tha szie yusz wirabila, trzeba nowej do wielkiego opus. Ale do pozitiwu nyetrzeba. W positiwie prziczinicz puzanik maly. I w wielkiem opus szalamaie też prziczinicz, cymbale oprawicz abi zwonify. Stoliecz też oprawicz albo znowu obicz deskamy. In summa nie odmyeniacz trąmb, bo schą dobre, tylko oprawicz i skorigowacz wssisthkie glossi, którzy iest 25. W pedalie zwieszcz regestraturę, iednem registrem do wssisthkich glosow y wipelnicz wssistki glossi ktorich niemasz, a zwłaszcza dolnych tramb na pusan wielkj y maly y na mixtura³³.

28 W. Urban, op. cit., s. 60.

29 „1548 Item in die Annuntiationis Mariae Nicolao Organistae et calcantibus dedi gr XII”, „1559 Nicolao organistae in festo Sanctae Barbare missa Rorate in organo tangenti dedi grossos XII”, podają za: A. Chybiński, „Mikołaj z Chrzanowa”, op. cit., nr 21, s. 4. Informacje te mogą też posłużyć do weryfikacji naszej potocznej wiedzy o rorantystach, czyli opinii, że wczesną fazę ich działalności cechuje wyłącznie wykonawstwo a cappella.

30 A. Chybiński, „Mikołaj z Chrzanowa”, op. cit., nr 21, s. 1. W monografii Jerzego Gołosa (*Polskie organy i muzyka organowa*, Warszawa 1972) brak wzmianki o tym źródle i o artykule Chybińskiego.

31 J. Rajman, op. cit., s. 175–176.

32 Rajman uważa, że opis ten dotyczy zbudowanych w 1508 r. organów Stanisława Zelika/Warpęski (op. cit., s. 177), który prawdopodobnie kontynuował dzieło rozpoczęte sześć lat wcześniej przez Stanisława Komorowskiego, zob.: A. Chybiński, „Mikołaj z Chrzanowa”, op. cit., nr 20, s. 2–3; także: *Wypisy źródłowe do dziejów Wawelu z archiwów kapitułnych i kurialnych krakowskich 1501–1515*, wybrał i opr. Bolesław Przybyszewski, Kraków 1965 (= *Źródła do dziejów Wawelu* 4), s. 80–81, poz. 92. Na instrumencie Zelika Mikołaj zapewne grał, gdy podejmował pracę w katedrze, a w 1547 r. mógł mieć też do dyspozycji instrument nowszy, zob.: *Wypisy źródłowe do dziejów Wawelu z archiwów kapitułnych i kurialnych krakowskich 1536–1538*, wybrał i opr. Bolesław Przybyszewski, Kraków 1989 (= *Źródła do dziejów Wawelu* 12/1), s. 206, poz. 371.

33 A. Chybiński, „Mikołaj z Chrzanowa”, op. cit., nr 21, s. 1.

MIKOŁAJ OF CHRZANÓW – *ADDENDA*

The *addenda* complement the current state of knowledge about the life of Mikołaj of Chrzanów, organist at the Wawel Cathedral in the years 1518–62, presented recently in Dorota Żurek's article "Mikołaj z Chrzanowa. Nowe ustalenia w sprawie losów organisty i kompozytora Mikołaj of Chrzanów" [New findings concerning the biography of the organist and composer] (*Muzyka* 63 (2018) nr 1, s. 75–86). In the current paper, the author discusses such issues as the musician's name, his links to the college of psalterists at the cathedral, the context of the conditions of employment guaranteed to him by the Chapter, the composer's links to the royal courts of Sigismund the Old and Sigismund Augustus, and the pipe organ he used to provide a musical setting to liturgy.

Translated by Paweł Gruchała

Słowa kluczowe/keywords: Mikołaj z Chrzanowa, katedra w Krakowie/Cracow cathedral, organista/organist, muzyka XVI wieku/sixteenth-century music

Dr Elżbieta Zwolińska, muzykolog, w l. 1967–2011 pracowała w Instytucie Muzykologii Uniwersytetu Warszawskiego; w kręgu jej zainteresowań naukowych dominuje muzyka staropolska okresu renesansu.
e.m.zwolinska@uw.edu.pl

***Nowa seria wydawnicza Instytutu Sztuki PAN
„Muzyka polska za granicą”***

Tom 1: Twórcy – źródła – archiwa
red. Beata Bolesławska-Lewandowska i Jolanta Guzy-Pasiak

iswydawnictwo@ispan.pl
